

Systematický přístup ke vzdělávání v prevenci a deeskalaci agresivního jednání v ČR

STRATEGICKÝ DOKUMENT

Financováno z Norských fondů 2014 - 2021

Systematický přístup ke vzdělávání v prevenci a deeskalaci agresivního jednání v ČR

VÝSTUPY PROJEKTU:

Výměna znalostí a osvědčených postupů v oblasti deeskalačního tréninku: Norsko-česká spolupráce

Cílem projektu byla výměna zkušeností, znalostí a osvědčených postupů se vzděláváním v deeskalaci v ČR a Norsku a jejich využití při zavádění systémových změn v ČR. V následující zprávě popisujeme hlavní změny a procesní kroky, které z bilaterální spolupráce vzešly, a které mají potenciál významně ovlivnit stávající praxi v ČR.

Situace v ČR

Dovednosti v předcházení a deeskalaci konfliktů by měly být nezbytnou výbavou profesionálů působících v oblasti péče o duševní zdraví. Některé odborné studie prokazují dopad prevence a deeskalačních tréninků na snížení používání omezovacích opatření a zvýšení bezpečnosti na psychiatrických odděleních. Jak prevence, tak vlastní deeskalace vyžaduje osvojení specifických dovedností. V ČR dosud chybí systematické a dostupné vzdělávání v této oblasti. V současné době v ČR nekoordinovaně působí několik lektorů, zaměřujících se na tuto problematiku. Nabízejí kurzy různého charakteru, různého zaměření a různé kvality. Nezřídka kurzy lektorují i osoby, které nemají zdravotnické vzdělání a dostatečnou zkušenost z oblasti péče o duševní zdraví. Počet proškolených profesionálů je nízký. Existuje zde velký prostor pro zlepšení stávající praxe a zlepšení přístupu zdravotníků k řešení konfliktních situací.

Vzhledem k významu této problematiky je tedy žádoucí sjednotit přístup ke vzdělávání a vytvořit ucelený jednotný vzdělávací program zaměřený na prevenci a deeskalaci konfliktů. Takovýto vzdělávací program by měl být ideálně garantován odbornými společnostmi. Dalším důležitým krokem je zajištění jeho dostupnosti široké odborné veřejnosti. Z toho plyne potřeba vytvoření systému školení lektorů, aby se navýšila jejich kapacita. Ideální praxí ve vyspělých evropských zemích (to potvrzuje i zkušenost z Norska) je existence národního vzdělávacího programu prevence a zvládnutí agrese, jehož pravidelné absolvování je nezbytnou povinností zdravotníků pracujících v oblasti psychiatrické péče.

Zkušenosti z Norska

Absolvovaná stáž v Norsku nám pomohla uvědomit si, jakým směrem plánovat další aktivity v oblasti vzdělávání v prevenci a deeskalaci agresivního jednání. Během stáže jsme byli seznámeni s historií a procesem vzniku národního vzdělávacího programu v Norsku tzv. MAP a také s motivací, která k jeho vzniku vedla, včetně komplikací a bariér, které museli iniciátoři této změny překonat. Poté jsme byli podrobně seznámeni s obsahem vzdělávání MAP a také s metodami vzdělávání, včetně využívání simulačního centra. Získali jsme detailní vhled do způsobu vzdělávání, a to jak po stránce teoretické, tak i praktické.

Primární očekávání od stáže:

- Seznámit se s obsahem a rozsahem norského vzdělávacího programu, porovnat ho se vzdělávacím programem, který připravujeme v ČR a event. ho doplnit a upravit.
- Inspirovat se vzdělávacími metodami, technikami a způsoby vzdělávání dospělých a implementovat je do tréninku v ČR.
- Získat informace o tom, jak ovlivnit z dlouhodobého hlediska celý systém vzdělávání v deeskalaci v ČR a co udělat pro zvýšení dostupnosti kurzů.

Tato očekávání byla naplněna a tým českých odborníků získal odpovědi na své otázky. Vzdělávací program MAP obsahuje 10 kapitol dohromady tvořících celek. Obsahový překryv s připravovaným vzdělávacím programem v ČR byl téměř 90 %. Některým tématům je věnována vzhledem k českému kontextu větší pozornost, některé oblasti po zkušenosti z Norska rozšíříme a doplníme. Obecně lze však konstatovat, že obsahová struktura odborné přípravy v prevenci a deeskalaci agresivního jednání je totožná.

Co se týče vzdělávacích přístupů, bylo nám demonstrováno využívání simulací a simulačního centra a způsob vedení tréninku za využití simulací. Opět jsme měli možnost porovnávat naše zkušenosti a vzájemně se od sebe učit. Také v ČR máme možnost využití simulačního centra v PN Bohnice, což zkvalitňuje průběh tréninku. Simulace však není pro trénink nezbytná, lze využít i jiné techniky jako je např. hraní rolí apod. Novou a zajímavou zkušeností pro nás byla ukázka využívání virtuální reality v tréninku deeskalace. Jedná se o další možný přístup, který lze v budoucnu rozvíjet a více využít.

Zajímavé byly informace o vzniku MAP. Situace v Norsku byla před 15 lety velmi podobná situaci v ČR. V Norsku působilo několik lektorů deescalace, kdy každý byl přesvědčen, že poskytuje ten nejlepší možný trénink. Přístupy byly nejednotné a roztříštěné. V té době se jim podařilo spojit dohromady a dohodnout se na potřebě jednotného přístupu. Stálo to mnoho úsilí, vyjednávání a ústupků, nakonec se jim však podařilo vytvořit tzv. MAP, který tvoří základ vzdělávání v prevenci a deescalaci agresivního jednání v Norsku. Tento program následně zastřešila organizace SIFER. SIFER je národní síť sdružující výzkumná a vzdělávací centra. Účelem SIFER je usnadnit spolupráci ve výzkumu, výměnu znalostí, inovace a šíření osvědčených postupů. Cílem je přispět k rozvoji lepších služeb pro pacienty a další uživatele v různých oblastech a také vytvářet výměnu znalostí s řadou zúčastněných stran včetně tvůrců politik, odborníků z praxe, akademiků, médií a široké veřejnosti. Významným krokem bylo i napojení vzdělávání MAP na legislativu týkající se bezpečnosti práce, ze které vyplývá, že vzdělávání v prevenci a deescalaci na psychiatrických pracovištích by mělo být povinné.

Výše popsané kroky přispěly k tomu, že **aktuální situace v Norsku vypadá v bodech následovně:**

- Existuje jednotný, odborně garantovaný vzdělávací program zaměřený na prevenci a deescalaci agresivního jednání MAP.
- Je nastaven systém pravidelného školení lektorů MAP, kteří jsou pečlivě vybíráni, lektoři MAP se také pravidelně setkávají a sdílejí své zkušenosti.
- Vzdělávání v prevenci a deescalaci je povinné pro všechny zdravotnické pracovníky působící v psychiatrické péči.
- Pochopení systému v Norsku a také procesních kroků, které k němu vedly, nás inspirovalo k řadě diskusí s odborníky v ČR, které se týkaly toho, jak systémově posunout přístup k prevenci a deescalaci v ČR.

Aktuální dění v ČR

V návaznosti na proběhlou bilaterální spolupráci jsme v rámci projektu iniciovali zahájení významných systémových kroků.

1) Podali jsme podnět do Odborné rady pro rozvoj služeb pro duševní zdraví NIKEZ (jedná se o poradní orgán MZČR) na zřízení **Expertní rady** pro prevenci a deeskalaci agresivního jednání na psychiatrických pracovištích

2) Definovali jsme **hlavní cíle činnosti této Rady**, následovně:

- vytvořit jednotný obsah odborné přípravy zdravotnického personálu zaměřený na prevenci a deeskalaci konfliktů/agresivního chování v souladu s nejnovějšími poznatky;
- vytvořit deeskalační program pro využití u nezletilých pacientů a specificky u pacientů s vývojovou poruchou intelektu a chováním náročným na péči;
- garantovat kvalitu a obsahovou náplň kurzů zaměřených na tuto problematiku, včetně garance odbornosti školitelů;
- vytvořit systém školení trenérů v prevenci a deeskalaci a zvyšování dostupnosti tréninků v praxi;
- podporovat výzkumnou činnost související s problematikou prevence a deeskalace konfliktů (diplomové, disertační práce) a jiné projekty;
- spolupracovat s jinými subjekty, které se spolupodílí na prevenci konfliktů a deeskalaci agrese např. Policie ČR, záchranná služba, neziskové organizace event. další.

3) Vznik Expertní rady byl schválen, jejími členy se stali významní odborníci věnující se oblasti prevence a deeskalace v ČR. Expertní rada má 9 stálých členů.

4) 14.2. proběhlo první setkání Expertní rady, na kterém byly vytyčeny hlavní cíle činnosti na následující rok – stanovení minimálního obsahu vzdělávání, vytvoření guideline vzdělávání.

Všechny výše popsané kroky jsou vyústěním nasbíraných zkušeností z bilaterální spolupráce s norskými partnery v rámci projektu. Jejich realizace představuje značný potenciál pro systémové změny v oblasti vzdělávání v prevenci a deeskalaci agresivního chování v ČR. Podařilo se zapojit klíčové odborníky a získat podporu odborných společností. Lze proto konstatovat, že projektové aktivity významně přispěly k nastartování systémové změny v české psychiatrii. Prvním hmatatelným výstupem bude sjednocení vzdělávacího programu v prevenci a deeskalaci agresivního jednání v ČR a následně stanovení pravidel pro vzdělávání školitelů. Ambici na vytvoření návrhu přípravy školitelů jsme měli již v rámci tohoto projektu, s ohledem na vznik Expertní rady je však logické, vzejde-li tento návrh z tohoto expertního tělesa.

Hlavním přínosem bilaterální spolupráce je vytvoření výše uvedené Expertní rady, v níž jsou zastoupení reprezentanti odborných společností, a která má přímou vazbu na MZČR. To vytváří dobré předpoklady pro dlouhodobou udržitelnost navrhovaných změn a systémovější dopad na celou oblast psychiatrických služeb v souladu se strategickými dokumenty, zejména s Národním akčním plánem pro duševní zdraví 2020 – 2030. S norským partnerem nadále zůstáváme v kontaktu zejména s ohledem na konzultace a supervizi připravovaných změn v ČR.

Praha, 28.2.2025
Tomáš Petr

Reflexe norských partnerů

Spolupráce s pražskou pracovní skupinou nám umožnila diskutovat o tom, jak v psychiatrických nemocnicích předcházet agresi a zajistit bezpečí pacientů i personálu. Hlavním tématem byly deeskalační přístupy a ochrana všech zúčastněných. Mohou být hodnoty obsažené v deseti kapitolách MAP stejně důležité pro českou psychiatrii jako pro norskou? Naše diskuse ukázaly, že ano. A návštěva Prahy potvrdila, že už zde bylo vykonáno mnoho práce v tomto duchu.

Zvláště jsme ocenili důraz na aktivity a alternativní způsoby, jak pacientům poskytnout smysluplné denní činnosti – což je zásadní pro prevenci agresivního chování. Inspirativní bylo také Simulační centrum v Psychiatrické nemocnici Bohnice, kde lze trénovat zvládání náročných situací. Bylo působivé vidět, jak efektivní může být takto připravené tréninkové centrum.

Jedním z témat, o kterém se hovořilo opakovaně, byly rozdíly v dostupných zdrojích. Zdálo se, že norský systém disponuje většími finančními a personálními kapacitami. Počet zaměstnanců na jednoho pacienta je v Norsku vyšší než v České republice. MAP se však zaměřuje především na prevenci agrese – devět z deseti kapitol je věnováno právě této oblasti, pouze malá část se zabývá faktickými technickými dovednostmi.

Již v Norsku jsme se soustředili na základní hodnoty této práce – definovali jsme společná očekávání i rozdíly v kontextu péče. Naše návštěva v Praze nám ukázala stejný přístup. Stále věříme, že sdílené hodnoty jsou jedinou cestou, jak pacientům skutečně pomoci – nejen je umístit na uzavřené oddělení a vystavit jinému přístupu. Klíčové je vzdělávání založené na důkazech, které zajistí kvalitní přípravu personálu.

Hodnoty obsažené v deseti kapitolách MAP považujeme za stále relevantní rámec pro dodržování lidských práv v psychiatrické péči. Jsou důležité i tam, kde jsou zdroje omezené, přestože jejich implementace může trvat déle.

V Norsku se MAP zavádí prostřednictvím programu, který se zaměřuje na školení instruktorů ve většině nemocnic. Tito odborníci pak znalosti dále šíří. Nejde o finančně náročný proces, ale je nutné podotknout, že norské ministerstvo zdravotnictví financovalo první pětiletou implementační fázi.

Sledovali jsme panelovou diskusi v Praze a pochopili jsme, že financování může být výzvou. V Norsku byl však proces zavádění zároveň vzdělávacím nástrojem, který vytvořil národní síť podporující nejen MAP, ale i širší kontext péče. Jsme přesvědčení, že důraz na deeskalaci v tomto systému pacientům přinesl více možností.

Velmi nás také potěšilo, že se do pracovní skupiny zapojili i lidé s vlastní zkušeností s duševním onemocněním. Ti hráli klíčovou roli také při vývoji MAP.

Oslo, 8. března 2025
Thor Egil Holtskog a Kjell Kjærvik

CENTRUM PRO ROZVOJ PÉČE O DUŠEVNÍ ZDRAVÍ
CENTRE FOR MENTAL HEALTH CARE DEVELOPMENT

**CENTRUM PRO ROZVOJ PÉČE
O DUŠEVNÍ ZDRAVÍ, Z. S.**

Lublaňská 1730/21
120 00 Praha 2